

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В МИТНИХ ОРГАНАХ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Пуць В.Т.,
аспірант

Національна академія Служби безпеки України

У статті аналізується поняття «протидія корупції», проводиться його порівняльний аналіз із терміном «боротьба з корупцією» і на основі цього пропонується власна дефініція поняття «протидія корупції в митних органах у сфері зовнішньоекономічної діяльності»; розглядаються заходи протидії корупції та пропонується їх класифікація; розкриваються напрями та завдання протидії корупції, зокрема, в митних органах у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: корупція, протидія корупції, боротьба з корупцією, заходи протидії корупції, митні органи, зовнішньоекономічна діяльність.

Пуць В.Т. / ПОНЯТИЕ И СОДЕРЖАНИЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ В ТАМОЖЕННЫХ ОРГАНАХ В СФЕРЕ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ / Национальная академия Службы безопасности Украины, Украина

В статье анализируется понятие «противодействие коррупции», проводится его сравнительный анализ с понятием «борьба с коррупцией» и на основании этого предлагается собственная дефиниция «противодействие коррупции в таможенных органах в сфере внешнеэкономической деятельности»; рассматриваются меры противодействия коррупции и предлагается их классификация; раскрываются направления и задания противодействия коррупции, в частности, в таможенных органах в сфере внешнеэкономической деятельности.

Ключевые слова: коррупция, противодействие коррупции, борьба с коррупцией, меры противодействия коррупции, таможенные органы, внешнеэкономическая деятельность.

Pun V.T. / THE DEFINITION AND CONTENT OF COUNTERING CORRUPTION IN CUSTOM BODIES IN THE SPHERE OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY / National academy of Security service of Ukraine, Ukraine

In the article author analyzes the definition of countering corruption, carries out its comparative analysis with the definition of fighting corruption. He also examines different points of view of scientists on the problem of corruption and on this basis proposes his own definition of countering corruption in custom bodies in the sphere of foreign economic activity. In the article actions of countering corruption and their classification are described, in particular author classifies measures of countering corruption in custom bodies in the sphere of foreign economic activity into two groups: preventive and repressive actions. Apart of this directions and tasks of countering corruption, especially in custom bodies in the sphere of foreign economic activity are defined.

The author comes to conclusion that the definition «countering corruption» is more suitable to characterize anticorruption activity. He also determines that countering corruption is an activity of state authorities that consist in applying the system of preventive and repressive actions aimed at essential reduction of corruption rate in custom bodies during the exercising the custom control of foreign economic operations.

Key words: corruption, countering corruption, fighting corruption, measures of countering corruption, custom bodies, foreign economic activity.

Постановка проблеми. Рівень та масштаби поширення корупції перетворили її на одну з найгостріших загроз національній безпеці України. Це підтверджується і результатами дослідження Індексу сприйняття корупції, що проводиться щорічно міжнародною неурядовою організацією Transparency International, в якому Україна в 2014 році (як і в 2013) посіла 144 місце, поряд з Угандою та Коморськими островами, як одна з найбільш корумпованих країн світу [1]. Слід зазначити, що особливу небезпеку становить корупція в митних органах у сфері зовнішньоекономічної діяльності, яка безпосередньо загрожує державній безпеці України. Однак на сьогоднішній день не вироблено ефективних механізмів протидії корупції на митниці, а це має наслідком щоденне недоотримання в державний бюджет України десятків мільйонів гривень та негативний інвестиційний клімат в державі. Зазначене вище провокує активне обговорення громадськістю та науковцями проблематики протидії корупції в митних органах.

Більшість досліджень свідчать, що однією з причин поширення корупції в Україні є недосконалість чинного законодавства та неефективність заходів протидії їй. Серед науковців немає єдності у тлумаченні поняття «протидія корупції» та однозначного його розуміння, а отже, відсутнє єдине бачення сутності вказаної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематику протидії корупції досліджували такі науковці, як С. Алфьоров, О. Бусол, І. Дьомін, М. Мельник, С. Рогольський, Є. Скулиш, О. Ткаченко, О. Шемякін та інші. Однак проблема визначення поняття та змісту протидії корупції в митних органах у сфері зовнішньоекономічної діяльності

на сьогоднішній день не є дослідженою повною мірою, що й зумовлює актуальність статті.

Метою статті є дослідження поняття та змісту протидії корупції і на основі цього визначення завдань та заходів протидії корупції в митних органах у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день у науковій літературі та нормативно-правових актах вживаються такі терміни, як «протидія корупції», «боротьба з корупцією», «антикорупційна діяльність», «запобігання корупції», «профілактика корупції» тощо. Плутинина з термінологією, що стосується діяльності, спрямованої проти корупції, вносить певні непорозуміння серед науковців, представників державних органів влади та простих громадян. Досліджуючи питання антикорупційної діяльності правоохоронних органів, слід зазначити, що найчастіше зустрічаються поняття «боротьба з корупцією» та «протидія корупції», тому зупинимось на аналізі цих понять.

Слід зазначити, що низка науковців вважають поняття «протидія» і «боротьба» тотожними і часто їх використовують у своїх працях, пов'язаних із проблематикою корупції. Однак в Словнику синонімів української мови «боротьба» і «протидія» не визнаються як слова-синоніми. Зокрема синонімами слова «боротьба» є «війна», «наступ», «битва», «бій» [2, с. 85], а «протидія» – слова «протистояти», «протівитися», «протиторбувати» [3, с. 493–494].

Окрім цього, у Великому тлумачному словнику сучасної української мови термін «протидія» визначається як дія, що спрямована проти іншої дії, перешкоджає їй

[4, с. 1173]. Словник української мови визначає термін «боротьба» як активне протиставлення, зіткнення між протилежними соціальними групами, станами, протилежними напрямками течій в суспільстві і т. ін.; діяльність, що має на меті подолати або знищити кого-, що-небудь [5, с. 220–221].

Враховуючи вказане, боротьба в кінцевому результаті передбачає або перемогу, або поразку. Разом із тим, як свідчить історія, корупцію перемогти неможливо. Крім цього, більшість науковців сходяться в тому, що абсолютно знищити корупцію неможливо, оскільки вона існує поряд із державою та відповідним державним апаратом, що дає можливість окремим особам розпоряджатися державними ресурсами, використовувати державно-владні повноваження з корисливими мотивами.

На думку М. І. Мельника, для позначення діяльності, спрямованої проти корупції, термін «протидія» є більш точним порівняно з іншими. Він зазначає, що поняття «протидія» відображає весь комплекс заходів впливу на корупцію, включаючи її соціальні передумови, причини та умови корупційних діянь, а також правоохоронну діяльність щодо виявлення, розслідування таких діянь, притягнення винних у вчиненні їх осіб до відповідальності. Термін «боротьба» асоціюється переважно з моментом активного наступу на корупцію і застосуванням репресивних заходів кримінально-правового та іншого характеру, протидією із конкретними проявами корупції та особами, які їх вчинили. Водночас «боротьба», як правило, не ототожнюється з антикорупційними заходами профілактичного характеру [6].

У свою чергу, на думку С. С. Рогульського, більш правильним є використання терміна «боротьба з корупцією», оскільки будь-яка діяльність щодо подолання негативного явища повинна мати на меті усунення такого явища, а не зменшення його проявів. Крім того, діяльність, яка спрямована проти конкретного прояву корупції, завжди має на меті знищення корупційного прояву чи то на етапі його попередження, чи припинення, а притягнення до відповідальності корупціонера взагалі запобігає вчиненню інших корупційних діянь, що стосовно до них є боротьбою, оскільки спрямовано на знищення таких проявів ще до їх появи [7, с. 90].

Враховуючи вказане вище, на нашу думку, термін «боротьба» доцільно застосовувати для позначення діяльності, спрямованої проти конкретного корупційного правопорушення, а не щодо корупції у певній сфері загалом.

Цікавим у контексті розгляданого питання є визначення поняття «протидія корупції», яке пропонує І. А. Дьомін. Він вважає, що протидія корупції – це скеровування діяльності спеціально визначених суб'єктів публічної адміністрації проти будь-яких розпочатих корупційних проявів. При цьому специфіка протидії корупції як системному явищу потребує застосування можливостей різних галузей законодавства: цивільного, господарського, фінансового, адміністративного, кримінального, трудового та інших [8, с. 22].

М. І. Мельник визначає протидію корупції в широкому та вузькому розумінні. Так, у вузькому розумінні – це система заходів політичного, правового, організаційно-управлінського, ідеологічного, соціально-психологічного та іншого характеру, що мають цільове спрямування на зменшення обсягів корупції, зміну характеру корупційних проявів, обмеження взаємовпливу корупції та інших соціальних явищ і процесів, збільшення ризику для осіб, які вчиняють корупційні правопорушення, нейтралізацію дії та усунення факторів корупції, виявлення, припинення та розслідування проявів корупції, притягнення винних у вчиненні корупційних правопорушень осіб до юридичної відповідальності, поновлення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, усунення наслідків корупційних діянь. У широкому розумінні протидія корупції – це

будь-яка діяльність у сфері соціального управління, яка, не переслідуючи спеціальної мети, сприяє зменшенню можливостей для корумпування суспільних відносин, зокрема, шляхом забезпечення верховенства права, реалізації інших принципів права, розвитку демократичного суспільства та утвердження правової держави [6].

О. В. Шемякін зазначає, що у змістовному аспекті термін «протидія корупції» охоплює два напрями впливу на злочинність: кримінально-правовий і кримінологічний. Кримінально-правовий напрям становить діяльність правоохоронних органів з виявлення і розслідування злочинів, виявлення винних осіб і притягнення до встановленої законом відповідальності, судовий розгляд кримінальних справ і виконання покарань. Кримінологічний напрям – діяльність правоохоронних та інших органів із виявлення детермінант корупційної злочинності, їх усунення, ослаблення, нейтралізації, а також попередження виникнення нових [9, с. 123-124].

М. І. Мельник залежно від характеру та основної мети застосування антикорупційних заходів виділяє такі основні напрями протидії корупції:

- запобігання соціальним передумовам корупції та усунення причин та умов (корупційних ризиків), що сприяють вчиненню корупційних діянь;
- виявлення, розслідування, розгляд фактів корупційних діянь, притягнення осіб, винних у їх вчиненні, до передбаченої законом відповідальності;
- вдосконалення антикорупційного законодавства;
- поновлення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, усунення наслідків корупційних діянь [10, с. 217-219].

У свою чергу О. В. Ткаченко вважає, що основними напрямками протидії корупції серед співробітників міліції мають бути:

- нормативно-правове забезпечення антикорупційних заходів;
- вдосконалення управління та організації діяльності підрозділів органів внутрішніх справ, регламентація службово-функціональної діяльності;
- вдосконалення заходів суб'єктів боротьби з корупцією з виявлення корупції та притягнення винних осіб до відповідальності [11, с. 162].

Водночас С. М. Алфьоров називає завданнями діяльності з протидії корупції такі:

- 1) з'ясування сутності корупції, її форм та проявів у сучасний період, відстежування тенденцій до зміни форм та пристосування корупції до існуючих економічних та правових умов;
- 2) визначення причин та передумов корупції;
- 3) з'ясування суб'єктів корупційної діяльності, визначення груп «ризик», тобто суб'єктів, чия корупційна діяльність може створювати найбільшу суспільну небезпеку;
- 4) визначення сфер, в яких вчинення корупційних дій потребує негайного зменшення та попередження в силу суспільної значущості цих галузей суспільного життя;
- 5) формування реальної та досяжної антикорупційної політики без надмірно пафосних гасел, а також без далекосяжних мрій начисто викоринити абсолютно всі корупційні прояви в державі та суспільстві, тобто така політика має бути поміркованою та не відірваною від реальності, з чітким усвідомленням того, що корупція – явище соціальне і повністю його знищити неможливо;
- 6) послідовна організація та впровадження планів і програм із заходів протидії корупції на всіх рівнях державної влади з обов'язковим фактичним контролем за їх реалізацією;
- 7) вдосконалення антикорупційного законодавства в комплексі, а не лише в частині прийняття окремого нового закону, що жодним чином не вирішить проблему існування корупції, а також вдосконалення в цілому нормативно-

правової бази в державі, особливо тієї, що стосується визначення прав та обов'язків державних службовців різних рівнів, обмежень для них та відповідальності;

8) збільшення ризику настання негативних наслідків для осіб, що вступають у корупційні відносини, як через посилення юридичної відповідальності, так і шляхом піднесення громадської свідомості на такий рівень, коли б на корупційні дії суспільство реагувало моральним осудом, зневагою, недовірою, для чого знадобиться проведення ідеологічної роботи в суспільстві, піднесення духовних цінностей;

9) використання досвіду інших країн, які успішно протидіють корупції, а також об'єднання зусиль із ними щодо попередження та протидії корупції в Україні [12, с. 109-111].

Проаналізувавши зазначене вище, на нашу думку, основними завданнями протидії корупції в митних органах у сфері зовнішньоекономічної діяльності (далі ЗЕД) мають бути такі:

- виявлення причин корупції в митних органах у вказаній сфері та нейтралізація їх дії;
- зменшення рівня корупції серед працівників митних органів;
- профілактика корупційних правопорушень серед митників;
- формування у громадян та працівників митниці почуття нетерпимості до корупції;
- вироблення ефективної антикорупційної політики в діяльності митних органів;
- виявлення корупційних ризиків у діяльності митних органів у сфері ЗЕД та їх нейтралізація;
- усунення недоліків законодавства, що сприяють поширенню корупції в митних органах у сфері ЗЕД;
- виявлення недоліків діяльності правоохоронних органів із протидії корупції в митних органах у сфері ЗЕД;
- ефективне використання антикорупційного досвіду іноземних держав у протидії корупції в митних органах у сфері ЗЕД;
- виявлення та припинення корупційних правопорушень, вчинених працівниками митних органів у процесі здійснення митного контролю зовнішньоекономічних операцій та притягнення винних до відповідальності.

Цікавою, на наш погляд, є думка О. Ю. Бусол, яка зазначає, що усуненню корупційних тенденцій у митних органах України сприятимуть такі заходи, як:

- ефективне податкове регулювання діяльності внутрішнього ринку України з метою детінізації імпорту товарів, недопущення ухилення від сплати обов'язкових платежів при ввезенні та податків під час реалізації продукції;
- забезпечення технічних та правових можливостей митних органів із метою запобігання та своєчасного припинення фактів контрабанди та інших порушень митних правил;
- посилення відомчого контролю за виконанням указів і розпоряджень Президента України, постанов Уряду щодо питань протидії корупційній злочинності;

розвиток партнерських стосунків із приватним сектором та проведення на цій основі антикорупційних заходів; запровадження світового досвіду, зокрема Грузії, нормативно-правового регулювання протидії контрабандній діяльності, контролю за митними процедурами та реалізацією зовнішньоекономічних угод [13, с. 235-236].

На нашу думку, заходи протидії корупції в митних органах у сфері зовнішньоекономічної діяльності можна розділити на такі дві групи:

- профілактичні заходи;
 - репресивні заходи.
- До профілактичних можна віднести такі заходи:
- обмеження щодо використання службового становища працівниками митниці;
 - обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності;
 - обмеження щодо одержання митниками подарунків;
 - обмеження щодо роботи близьких осіб працівників митниці;
 - обмеження щодо осіб, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов'язану з митною справою;
 - спеціальна перевірка щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних зі здійсненням митної справи;
 - фінансовий контроль;
 - кодекси поведінки працівника митниці;
 - урегулювання конфлікту інтересів серед працівників митних органів;
 - антикорупційна експертиза нормативно-правових актів, що регулюють питання здійснення митного контролю;
 - вимоги щодо прозорості інформації;
 - заборона на одержання послуг і майна митними органами тощо.

До репресивних належать заходи виявлення, припинення та притягнення до відповідальності працівників митних органів за вчинення ними корупційні правопорушення в процесі здійснення митного контролю зовнішньоекономічних операцій. Як правило, вказані заходи застосовуються правоохоронними органами та судами і носять кримінально-правовий характер.

Висновки. За результатами проведеного аналізу позицій вітчизняних науковців щодо понять «боротьба» та «протидія» корупції ми дійшли до висновку, що термін «протидія» більш доцільно використовувати, характеризуючи саме антикорупційну діяльність. Крім цього, встановлено, що за своїм змістом протидія корупції полягає у застосуванні системи заходів, які у поєднанні мають на меті зниження рівня корупції, в тому числі в митних органах у сфері ЗЕД. Таким чином, протидія корупції в митних органах у сфері зовнішньоекономічної діяльності – це діяльність органів державної влади, яка полягає у застосуванні ними системи профілактичних та репресивних заходів, спрямованих на суттєве зниження рівня корупції серед працівників митниці під час здійснення митного контролю зовнішньоекономічних операцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Індекс корупції CPI-2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ti-ukraine.org/corruption-perception-index-2014.
2. Словник синонімів української мови. Т. 1. – К. : Наукова думка, 1999. – 1026 с.
3. Словник синонімів української мови. Т. 2. – К. : Наукова думка, 2000. – 954 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перуп», 2007. – 1736 с.
5. Словник української мови. Т. 1. – К. : Наукова думка, 1971. – 799 с.
6. Мельник М. І. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції: дис... д.ю.н. : 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / М. І. Мельник. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2002. – 506 с.
7. Рогульський С. С. Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією в Україні: дис... к.ю.н. : 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / С. С. Рогульський. – К. : Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, 2005. – 187 с.
8. Дьомін І. А. Адміністративно-правові засади запобігання та протидії корупції міліцією України: дис. ... к.ю.н. : 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / І. А. Дьомін. – К. : Відкритий міжнар.ун-т розвитку людини «Україна», 2011. – 214 с.
9. Шемякін О. В. Протидія і запобігання корупційним злочинам у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: дис. ... к.ю.н., спец. : 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / О. В. Шемякін. – К. : Нац. акад. прокуратури Укр., 2013. – 242 с.

10. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії) : монографія / М. І. Мельник. – К. : Юридична думка, 2004. – 399 с.

11. Ткаченко О. В. Адміністративно-правові засади протидії корупції в органах внутрішніх справ : дис. ... к.ю.н. : 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / О. В. Ткаченко. – К. : Київський національний університет внутрішніх справ, 2008. – 208 с.

12. Алфьоров С. М. Адміністративно-правовий механізм протидії корупції в органах внутрішніх справ: дис. ... д.ю.н. : 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / С. М. Алфьоров. – Х. : Харківський нац. ун-т внутрішніх справ, 2011. – 444 с.

13. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період : монографія / О. Ю. Бусол. – К. : Ін Юре, 2014. – 564 с.

УДК 344.1 (477)

МОБІЛІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Туркот М.С.,
к. ю. н., доцент, завідувач кафедри нагляду за додержанням законів
при проведенні досудового розслідування
Національна академія прокуратури України

У статті розглядаються окремі питання організації та проведення мобілізації в Україні як одного із засобів забезпечення воєнної безпеки нашої держави. Надається визначення поняття воєнної безпеки як складової (сегменту) національної безпеки України; наводиться перелік суб'єктів її забезпечення. Висловлюються аргументи на користь необхідності внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Ключові слова: воєнна безпека, військові формування, мобілізація, військовослужбовці, військовозобов'язані.

Turkot N.S. / МОБИЛИЗАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СРЕДСТВО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ВОЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ / Национальная академия прокуратуры Украины, Украина

В статье рассматриваются отдельные вопросы организации и проведения мобилизации в Украине как одного из способов обеспечения военной безопасности нашей страны. Дано определение военной безопасности как составляющей (сегмента) национальной безопасности Украины; приводится перечень субъектов ее обеспечения. Высказываются аргументы в пользу необходимости внесения изменений в некоторые законодательные акты Украины по вопросам мобилизационной подготовки и мобилизации.

Ключевые слова: военная безопасность, военные формирования, мобилизация, военнослужащие, военнообязанные.

Turkot N.S. / MOBILIZATIONAL ACTIVITY AS METHOD OF MILITARY SAFETY OF UKRAINE / National Academy of the Public Prosecutor Office of Ukraine, Ukraine

In the article the separate questions of organization and realization of mobilization are examined in Ukraine as one of methods of providing of military safety of our country. The threats of military safety of country and means of противодествия are named to them.

Determination of military safety is presented as a segment of national safety of Ukraine; a list over of subjects of her providing is brought.

The features of the military forming that engage in providing of military safety of Ukraine are examined.

A list over of categories of persons is brought. that is subject to the appeal on mobilization. Opinion speaks out of that, when for mobilized begins and when the term of passing of military service closes.

An author is bring distinguishing features over of beginning and completion of military service for the citizens of Ukraine called on mobilization and called on urgent service.

Attention applies on possibility of offensive of responsibility for the missequencing of realization of mobilization.

Arguments speak out in behalf on the necessity of making alteration for some laws of Ukraine on questions of mobilizational preparation and mobilization.

Key words: military safety, military forming, mobilization, servicemen liable for military service.

Національна безпека України як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави неможлива без додержання її воєнної (військової) безпеки. Стан безпеки визначається сучасним характером зовнішніх і внутрішніх загроз [1, с. 9]. Суб'єктами забезпечення воєнної безпеки, а отже, і національної безпеки України є Воєнна організація та правоохоронні органи держави, в яких передбачена військова служба.

Воєнна (військова) безпека України – це стан захищеності країни від зовнішніх та внутрішніх загроз, обов'язок щодо протидії яким покладений на всі без виключення військові формування держави [2, с. 144].

Питаннями наукового обґрунтування ролі інститутів держави щодо забезпечення національної безпеки України займалися такі вчені, як П.П. Богуцький, О.О. Делінський, О.Г. Данілян, О.П. Дзьобань, А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, В.А. Ліпкан, М.І. Панов В.С. Ржевська, Г.П. Серета, Г.П. Ситник, В.П. Тихий, К.В. Тарасенко, М.І. Хавронюк, О.Н. Яриш та багато інших.

Метою статті є дослідження актуальних питань проведення мобілізації в Україні, уточнення поняття воєнної

безпеки нашої держави, висвітлення проблемних аспектів призову на військову службу по мобілізації, а також визначення заходів реагування держави на порушення у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», мобілізація – це комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного – на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводиться відкрито чи приховано [3].

Поняття військового формування дано в ст. 1 Закону України «Про оборону України [4]», згідно з якою військовими формуваннями визнається створена відповідно до законодавства України і призначена для виконання конституційних функцій захисту суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності України сукупність військо-